

(p. 150–158); 3. *Voievodatul din bazinul Someșului Mic. Fortificațiile. Populația, Dăbâca, Cluj-Mănăștur, Moigrad, Ortelec, Zalnoc, Șirioara, Castrum Clus, Voievodatul* (p. 159–205).

Lucrarea se încheie cu un capitol de concluzii (p. 206–209), după care urmează lista abrevierilor (p. 210–211), bibliografia (212–219), un rezumat în limba engleză (p. 220–234) și un indice al numelor de persoane și localități (p. 235–259).

Volumul reprezintă o trecere în revistă a principalelor puncte de vedere privindu-i pe

români în opera Notarului Anonim, la care se adaugă părerea autorului care încearcă și o îmbinare a informației scrise cu cea arheologică. După o privire critică asupra realităților arheologice, autorul propune și existența unor noi orizonturi culturale arheologice pentru perioada respectivă.

Lucrarea este accesibilă atât specialiștilor cât și publicului larg, iar condițiile grafice sunt foarte bune.

Adrian Ioniță

STUDIA IN HONOREM ION NICULIȚĂ, CHIȘINĂU, Edit. Cartdidact, 1999, 326 p.

Volumul de studii pe care-l supunem atenției cititorilor reprezintă un călduros omagiu adus profesorului universitar dr. Ion Niculiță, decanul Facultății de Istorie de la Universitatea de Stat din Moldova, la împlinirea vârstei de 60 de ani. Cu această ocazie Facultatea de Istorie, prin concursul direct al discipolilor și colaboratorilor profesorului, a găzduit o suită de manifestări științifice, printre care menționăm colocviul „Interferențe culturale în spațiul românesc în mileniul I a. Chr.–I p. Chr.” și lansarea volumului omagial, ambele evenimente bucurându-se de prezența și participarea întregii elite arheologice din Republica Moldova, cât și a unor personalități marcante din România.

Volumul în cauză debutează cu un *Cuvânt înainte*, semnat de rectorul Universității de Stat din Moldova, prof. univ. dr. Gh. Rusnac, urmat de o trecere în revistă a activității științifice și pedagogice de peste patru decenii întreprinse de acest neobosit cercetător și profesor (T. Arnăuț, *Magistrul I. Niculiță la 60 de ani*), care s-a materializat într-o bogată zestre științifică, însumând 3 studii de sinteză și peste 80 articole privind diverse aspecte ale istoriei civilizației antice din spațiul românesc în mileniul I a. Chr. – I p. Chr. (A. Zancoci, *Lista publicațiilor profesorului I. Niculiță*).

Conținutul de fond al volumului îl constituie cele 23 de articole, care cuprind o largă paletă tematică și cronologică, începând cu paleoliticul mijlociu și terminând cu Evul mediu timpuriu. Disponerea acestora s-a făcut în ordine cronologică, principiu pe care-l vom respecta și noi: I. Borzic, V. Chirica, *Considerații referitoare*

la musterianul din spațiul dintre Nistru și Prut; O. Larina, V. Petrenko, I. Sapojnikov, *Materialul ceramic al culturii ceramicii bandliniare. Așezarea Mainova Balka din Ucraina*; V. Sorochin, *Cronologia relativă și absolută a așezărilor aspectului regional Drăgușeni–Jura*; N. Ursulescu, *O variantă de statueta antropomorfă cucutenian-tripoliană*; E. Sava, *Istoricul cercetării și contribuții noi la periodizarea și cronologia absolută a culturii Noua*; A. László, E. Safta, *Un tip de obiect de bronz, de origine nord-pontică, descoperit în Moldova Centrală*; V. Sîrbu, G. Jugănar, *Practici magice la tracia culturii Babadag*; A. Zancoci, *Fortificațiile hallstattiene timpurii din spațiul est-carpatic*; O. Levițki, V. Haheu, *Necropola hallstattiană târzie de la Giurgiulești*; T. Arnăuț, *Necropola getică de la Giurgiulești*; R. Ursu Naniu, *Motivul hipomorf în arta și economia sacrului la geto-daci*; V. Banaru, *Unele aspecte ale raporturilor greco-indigene în baza ceramicii de import din cadrul complexelor funerare din afara coloniilor nord-vest pontice*; N. Mateevici, *Contribuții la cercetarea și studierea materialului ceramic grecesc din cetatea getică de la Butuceni*; N. Conovici, M. Irimia, *Sistemul defensiv al davei getice de la Satu Nou–Valea lui Voicu*; O. Munteanu, *Ceramica Poienești–Lucașeuca: o tipologie a recipientelor de uz comun*; C. Preda, *Cu privire la retragerea romană din provincia Dacia*; A. Popa, *Cu privire la tipul de construcții de piatră cu două sau mai multe încăperi alăturate din aria culturii Sântana de Mureș–Cerneaș*; Al. Suceveanu, *Un nou document creștin din Scythia Minor*; S. Musteață,

Prelucrarea metalelor în spațiul pruto-nistrean în sec. VIII–IX; Gh. Postică, Agricultura medievală timpurie în spațiul pruto-nistrean; Gh. Postică, I. Hâncu, I. Tentiuc, Așezarea din secolele IX–XI de la Giurgiulești și unele considerații privind siturile medievale timpurii din zona lacurilor dunărene; A. Niculiță, E. Nicolae, Tezaurul de la Brătușeni (Sărata Albă), raionul Edineț (sec. XVI). Ultima lucrare se disociază de tematica arheologică a celorlalte lucrări și se referă la Aspectele istoriografice ale dezvoltării metodologiei în etnografia postbelică din România, autor A. Perjaru. Volumul se încheie cu prezentarea lucrării lui Ig. Corman Contribuții la istoria spațiului pruto-nistrean în epoca evului mediu timpuriu (sec. V–VII d. Chr.), Editura Cartdidact, 1998, sub semnătura lui S. Matveev.

Spațiul nu ne permite o expunere detaliată a tuturor temelor abordate, astfel încât am decis – dintr-un motiv pur subiectiv – o prezentare selectivă, care include lucrările dedicate cercetărilor arheologice din raza satului Giurgiulești, rn. Vulcănești (Rep. Moldova), dat fiind caracterul inedit al acestora, cât și interesul pe care-l prezintă în elucidarea unor probleme privind continuitatea elementului autohton de-a lungul secolelor la gurile Prutului.

Cercetările au cuprins trei obiective: situl arheologic „Stâna lui Mocanu” (periferia sud-vestică a satului Giurgiulești), care prezintă o succesiune de trei orizonturi culturale (necropolă hallstattiană târzie, așezare romană târzie (cultura Cerneahov-Sântana de Mureș) și o necropolă medievală timpurie (v. Levițki, Haheu, p. 121–134), situl arheologic „La vadul bouului” cu o necropolă plană de incinerare (v. Arnăut, p. 135–145) și resturile unei așezări medievale timpurii din sec. IX–XI aflată pe platoul din partea de S–SE a satului (v. Postică, Hâncu, Tentiuc, p. 280–298).

Necropolă hallstattiană târzie ocupă partea de nord-vest a promontoriului. Până la momentul apariției volumului prezentat aici au fost cercetate 5 morminte plane de înhumare. Tipul construcției sepulcrale nu a fost stabilit nici într-un caz; defuncții au fost depuși în poziție decubit-dorsală (este interesant de urmărit poziția mâinilor în fiecare caz), cu capul orientat spre sud (cu unele devieri spre est). Cu excepția M.3, care era dublu, toate mormintele erau

individuale, defuncții fiind indivizi maturi. Inventarul funerar constă, cu preponderență, din piese de podoabă și vestimentație. În M.4 s-a desoperit un vas de ceramică. Conform aprecierii autorilor, necropolă a funcționat din a doua jumătate a secolului al VII-lea până în secolul al VI-lea a.Chr., ceea ce presupune existența unor comunități trace sedentare în această zonă, considerată tradițional a fi fost controlată de nomazi în perioada hallstattiană târzie.

În ceea ce privește necropolă plană de incinerare, aceasta se află la 4 km nord de „Stâna lui Mocanu” și se întinde, de la sud spre nord, pe aproximativ 1,5–2 km, pe a II-a terasă din stânga Prutului. Până la data apariției articolului, au fost cercetate doar 6 morminte cu urne funerare, în care se aflau resturile incinerate ale defuncțiilor, amestecate cu fragmente de ceramică. În calitate de urnă funerară au fost folosite, de regulă, vase de tip clopot (M.II), acoperite cu străchini. Analiza materialului ceramic a permis indentificarea unor tipuri de vase de origine autohtonă, bine cunoscute în sec. IV–III a. Chr.: vase-clopot, vase tip borcan, vase cu corp globular, străchini și căni. În proporție mult mai mică este prezentă ceramica de import prin fragmente de amforă de Heraclea Pontică, Thassos, probabil Sinope și Chersones, datate către jumătatea sec. IV a.Chr. În sfârșit, cercetările întreprinse la Giurgiulești vin să demonstreze o dată în plus prezența geților în zona Dunării de Jos, completând șirul nu prea numeros al vestigiilor getice de la gurile Prutului.

Cel de-al treilea sit arheologic din împrejurimile Giurgiuleștilor este situat pe un platou din partea de S–SE a satului, flancat de două râpe pe laturile V–NV și S–SE, iar dinspre SV – de faleza înaltă formată de confluența Prutului cu Dunărea. În cursul investigațiilor au fost descoperite resturile unei așezări medievale timpurii din sec. IX–XI, distrusă, în mare parte, de lucrările contemporane (s-a păstrat doar periferia de nord). Din aceeași perioadă datează și cele 3 șanțuri aparținând unui sistem de apărare, cu îngrădiri de lemn. În spațiul așezării au fost descoperite câteva complexe de locuire, gospodărești și funerare, prezentate pe larg în lucrarea sus-numită. Sunt interesante concluziile

finale ale autorilor Gh. Postică, I. Hâncu și I. Tentiuc, care aduc încă un argument în favoarea continuității populației românești în partea de sud a spațiului pruto-danubiano-nistrean până către începutul sau chiar mijlocul secolului al XI-lea, când, din cauza intensificării atacurilor

nomade, se retrage, alături de alte grupuri etnice conviețuitoare (nomazi sedentarizați și unele grupări de slavi), spre zonele mai apărate ale silvestreii din partea centrală a spațiului basarabean.

Rodica Ursu Naniu

Ephemeris Dacoromana, Accademia di Romania, București, 2000, 272 p.

Prin rândurile de față autorul nu-și propune de cât să semnaleze publicului larg și mai ales specialiștilor un eveniment excepțional: renașterea unei reviste. Sigur, într-un timp de răsturnare profundă a valorilor, mai ales a valorilor culturale, și într-o lume în care acestea sunt cele care își găsesc cel mai greu recunoașterea, un astfel de „eveniment” poate trece ușor neobservat. Prin rândurile de față autorul nu-și propune de cât să semnaleze publicului larg și mai ales specialiștilor un eveniment excepțional: renașterea unei reviste. Sigur, într-un timp de răsturnare profundă a valorilor, mai ales a valorilor culturale, și într-o lume în care acestea sunt cele care își găsesc cel mai greu recunoașterea, un astfel de „eveniment” poate trece ușor neobservat. Astfel, aceste rânduri își propun doar să așeze într-o lumină, considerăm noi cuvenită, un moment condamnat neiertător la uitare.

La sfârșitul anului 2000, o revistă de prestigiu *Ephemeris dacoromana* se întoarce în peisajul cultural românesc, rupând o tăcere care a durat vreme de 60 de ani. Anuar al membrilor Accademiei di Romania de la Roma, revista pomenită face, în felul acesta, o încercare de a recupera un loc rămas gol, mai bine de jumătate de secol, în arheologia românească și în spațiul editorial românesc.

Destinul acestei reviste este legat indisolubil de existența Școlii Române din Roma, apărută în 1922 prin strădania lui Vasile Pârvan și Nicolae Iorga. Primul număr al sus-numitei reviste a văzut lumina tiparului în anul 1923 și a fost urmat de o altă serie, numită *Diplomatarium italicum*, apărută începând din 1923. În felul acesta, în primul deceniu de existență al Școlii Române din Roma două reviste apar ca publicații al căror prestigiu incontestabil este asigurat fie și numai de prezența lor în toate

bibliotecile școlilor străine de la Roma. Principalele direcții de cercetare ale Școlii – arheologie, istorie, filologie și studii clasice, belle arte – se regăsesc în tematica abordată de cele două publicații. Cele două reviste au adunat de-a lungul anilor, o serie de lucrări foarte valoroase ale bursierilor. Din nefericire, nu numai apariția, ci și dispariția acestor publicații a fost strict determinată de destinul însuși al Școlii. Ultimul număr, al zecelea, avea să apară în 1940, moment ce corespunde epocii în care o ultimă serie de membri se afla la Roma. În anul 1947, autoritățile de la București decid închiderea definitivă a Școlii. Această decizie a urmat celei de suspendare a burselor și a avut grave consecințe asupra destinului acestei instituții după 1947. O primă serie de bursieri avea să ajungă la Roma abia în ianuarie 1999. Odată cu această primă serie postbelică de bursieri se creea premisa reapariției revistei, lucru care avea să se întâmple în toamna anului 2000.

Volumul pe care dorim să-l prezentăm cu această ocazie cuprinde un număr de cinci articole ale membrilor Școlii la care se adaugă două contribuții, cea a vicepreședintelui Accademiei și a profesorului Dinu Adameșteanu, contribuții care își propun să acopere arcul de timp descris de publicația cea mai importantă a Accademiei di Romania de la Roma. Dintre cele cinci articole prezentate, patru se circumscriu domeniilor de cercetare ale arheologiei și filologiei clasice, precum și istoriei moderne cu profundă aplicare spre cercetarea de arhivă, iar cel de al cincilea se referă la poetica formelor fixe în poezia europeană, depășind în felul acesta cadrul inițial cu care revista în discuție și-a obișnuit cititorii.

Irina Achim